Timişoara, 1895. Anul II. Nr. 216. Vineri în 29 Septembre (11 Octombre.)

DREPTATEA

Apare în fie-care ḑi de lucru la amiaḑi.

Preţul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — Numeri singuratici 5 cr. — Tacsa de inserţiuni: 1 cm. □ 1 cr., plus 30 cr. timbru.
Toate abonamentele şi tacsele se plătesc în Timişoara.

Redactor responsabil: **Adrian P. Deseanu.**

Redacţiunea şi Administraţiunea: Timişoara, cetate trada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 4
Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Pentru ce-i condamnat Dr. Branisce?

Timişoara, 11 Octobre.

Dinainte-mi o colecţiune de articoli încriminaţi Frunzăresc prin ei şi mě încălḑesc, căci sunt plini de căldura unui suflet tineresc, pre care numai entusiasmul sacru naţional l'a răpit de la cariera literelor nevinovate, ca sě se arunce cu totul în vîrtegiul luptei naţionale, la noi aşa de necesară, dar' aşa de primejdioasă şi — ingrată.

Colecţia poartă titlul: »Procesele noastre. *Seria primă.*« şi cuprinde 23 de articoli incriminaţi.

Au fost incriminaţi, au fost condamnaţi şi, jertfă acestei condamnări, astăḑi un suflet tiněr, entusiast sincer şi mândru, se sbuciumă între zidurile umede şi nesănětoase ale temniţelor din Vaţ, pradă singurătăţii triste şi gândurilor sale.

Mai înainte el aveá soţi. Aḑi cu toţii s'au re'ntors sănětoşi la vetrele lor, şi acum pare că nu mai esistă temniţe, pare că nu mai esistă Români întemniţaţi. Memorandiştii au fost graţiaţi, eliberaţi, ei primesc mii de felicitări din »toate« părţile, în biserici s'au făcut şi se fac rugăciuni pioase pentru sănětatea lor, lumea se linişteşte, se bucură şi par'că toate s'au sfîrşit, şi încă bine...

Ce sinamăgire...!

Nu s'au sfîrşit! Nici chiar episodul acela, care de câţiva ani ocupă locul prim în cronica ḑilelor noastre, amare, uneori vrednice de acoperit cu vělul uitării, nici chiar episodul »Memorandului« nu s'a sfîrşit...

Atari gânduri îmi vin, când frunzăresc prim-articolii incriminaţi.

Daţi-mi voie sě vi-i presentez, sě vi-i re'nprospetez în memorie.

Eată *primul: „Protestul Românilor“*, corespondenţă particulară din B u c u r e ş t i, apărută în nrul 93 al »Dreptăţii« (1894) Datat în Bucureşti 6 Maiu în el ni-se descrie marele meeting ţinut în preḑiua procesului de la *Cluş*. Din acesta 'mi însemn versurile lui Vlăhuţă:

Căci vecinică-i Dreptatea, şi vecinici sunt martirii
Cari îşi jertfesc vieaţa pentru triumful ei —

şi trec la

II. »*Vinovat*«, articol reprodus din nrul 110 al »Dreptăţii« şi datat *Timişoara*, 29 Maiu!

Eată două pasage:

Încă nu putem cuprinde sentenţa din Clusiu în toate consecuenţele ei.

Agitaţiunea în care ne-a transpus revolta sufletească ce a produs în noi, în loc sě se liniştească, pare că *mereu creşte.*

Sub prima impresiune a verdictului eram mai mult cuprinşi de sentimentele simpatetice, vedênd condamnaţii şi asociând sensului vederii ideia de *cinci ani* temniţă, *trei ani* temniţă şi *doi ani*, doi ani şi jumětate... groaza ne-a predominat, că *aceşti fruntaşi sunt nimiciţi, nu-i mai vedem eşind sănětoşi şi în putere din temniţă...*

*

Cine-i vinovat?

Oare cei patrusprеḑece fruntaşi cari în virtutea sentinţei din Clușiu stau astăḑi pe pragul temniţei?!

Nu! Ei nu pot fi *singuratic* vinovaţi, find-că ei *singuratic* n'au făcut nimic, ori — mai bine ḑis — nici o faptă individuală şi totodată punibilă nu li-a putut demonstră procurorul şi tribunalul din Clușiu.

Ei au avut mandat de la poporul român sě esecute voinţa lui unanimă, şi au esecutat mandatul şi dând seamă poporului despre aměnuntele esecutării — poporul li-a mulţumit şi s'a identificat cu toţi paşii întreprinşi de ei.

Resultatul esecutării mandatului e: Memorandul, cel tras în judecată şi condamnat la Clușiu.

Ce conţine acest Momorand?

Aspiraţiunile juste ale poporului român.

Prin verdictul din Clușiu s'a declarat întregul popor român de vinovat, pentru acele aspiraţiuni, a căror îndreptăţire nici presentul, nici viitoriul nu o poate trage la îndoială.

III. »*Cealalt juriu*«, din nrul 111 al »Dreptăţii«, T i m i ş o a r a 30 Maiu, e scris din incidentul moţiunei din camera italiană şi apreţiază verdictul opiniunei europene, începênd astfel:

Par'că şi acum mai aud sonorele cuvinte ale Dlui Ioan *Raţiu*, prin cari a declarat, că este alt juriu care e chiămat sě judece asupra acestei înverşunate lupte de esistenţă între un popor opresoriu şi un popor prigonit.

Acest juriu e: *opiniunea publică a lumei civilisate*, şi acest juriu acum îşi formulează v e r d i c t u l.

IV. »*De la Clușiu*«, (Ardealul unit cu Ungaria) tot din nrul 111;

V. »*Condamnaţii naţiunei*«, coresp. din Clușiu (27 Maiu) tot din nrul 111;

VI. »*Calea către Sibiiu*«, coresp. din Sibiiu (27 Maiu) tot din nrul 111;

VII. »*Sosirea în Sibiiu*«, coresp. de datul 27 Maiu tot din nrul 111;

VIII. »*Banchet în onorul condamnaţilor*«, (Sibiiu 27 Maiu) reprodus din acelaşi numěr;

IX. »*Sosirea condamnaţilor*«, corespondenţă din Arad (28 Maiu) tot din nrul 111;

X. »*Procesul Memorandului şi străinătatea*«, tot din nrul 111 (!) cuprinde un articol din »Revue Bleue« din Paris, scris de Frideric A m o u r e t t i.

XI. »*Lui Pázmándy*«, articol datat 31 Maiu, apărut în nrul 112. El începe astfel:

»*Biegen oder brechen!* aceasta trebue sě fie acum lozinca în părţile ardelene.“

Clar şi lămurit spus.

Maghiarii sunt dispuşi sě întindă mâna frăţească românilor, dacă se supun acestia necondiţionat ideii de stat şi tuturor celorlalte utopii, ear' la cas, că românii nu primesc aceasta frăţească mână, se decretează estirparea lor.

Frânge sau rupe!

Cât de sincere şi nefalsificate sunt aceste cuvinte, totuşi mărturisim — nu ne-am ocupă cu ele, *dacă n'am şti, că dl Pázmándy a umblat prin Clușiu cu misiune de la guvernul maghiar...*

şi fineşte prin următoarele:

Decretaţi numai losinca dlui Pázmándy de macsimă de stat şi vom rěspunde fără şovăire: *Siegen oder sterben!*

Poporul român e sănětos, conducětorii lui nu sunt schelete de Sybaris şi în totdeauna va fi în stare sě tragă consecuenţele faptelor sale.

Altă lume va fi, când noi vom schimbă losinca!

XII. »*Vocea lumei culte*« datat 1 Iuniu, apărut în nrul 113.

XIII. »*Întimpinarea osândiţilor*« articol apărut în »Foaia de Dumineсă« nrul 21.

XIV. »*Ce ḑic fraţii nostri?*« articol din »F. d. Dumineсă« nrul 121, de altcum e reproducere din »*Ţara*«, de la 27 Maiu (*Românul nu piere*«).

XV. »*Noi şi Ei*«, articol apărut în nrul 114 al »Dreptăţii«, e o comparaţiune între Maghiari şi Români după procesul »Memorandului«.

Eată un pasagiu:

De mai o jumětate de secol resună *„Deşteaptă-te Române“* — şi nu ne-am deşteptat atâta, cât ne-au deşteptat *ei* prin politica lor.

Cuvintele poetului n'au putut produce efectul ce l'au produs *faptele lor.*

Acum *îmbrăcat'au cu aureola martiriului pe conducětorii nostri,* — de aceea mai dragi ne sunt, mai scumpi ne sunt.

Scos'au pe Lucaciu din Şişeşti — ca sě ni-'l dee tuturor.

Acolo el munciá pentru câteva sute de parochieni, edificá biserică şi şcoală, şi câteva sute îi ḑiceau: „Părinte!“

Aḑi i-au dat de parochieni un popor întreg.

Aḑi l'au pus, sfinţit prin suferinţe, sě edifice la edificiile libertăţii şi culturei unui neam întreg.

Aḑi amvonul lui e în mijlocul pămêntului românesc, glasul lui ne sună tuturor, şi toţi, un întreg popor în ḑicem: »*Părinte!*«...

XVI. »*Protestarea profesorilor universitari din Iaşi*« apărută în nrul 116.

XVII. »*Tinerimea noastră în foc*« articol scris din incidentul persecutării universitarilor din Clușiu pentru »Apel« şi »Manifest«; a apărut în nrul 118.

XVIII. »*Revoltele*« *româneşti*, datat: Timişoara 12 Iuliu, a apărut în nrul 120.

XX. »*La procesul Memorandului din Clușiu*«, articol reprodus din »Universul« în «F. de D.« nrul 22.

XXI. »*Escortarea părintelui Domide*« corespondenţă din Blaşiu (14 Iuniu) apărută în nrul 125.

XXII. »*Ultima lovitură*«, articol scris din incidentul disolvării comitetului naţional, apărut în nrul 128.

XXIII. »Ultimul for« (Procesul bisericesc al Drului Lucaciu) articol apărut în ediţiunea de seară a nrului 128 din »Dreptatea«.

Astfel din 23 de articoli încriminaţi, pentru cari a fost condamnat Dr. *Branisce*, numai *singur unul* nu se ocupă cu »Memorandul« sau cu vr'un memorandist; ceilalţi 22 toţi sunt scrişi despre procesul »Memorandului« sau cestiuni ce stau în strînsă legătură cu Memorandul. Acum întreb: pentru ce-i condamnat Dr. V. *Branisce?*

— Pentru »Memorand«!

Instrucţiunea

dată clerului catolic în privinţa noelor legi.

(Continuare din nrul 211.)

7. În casul când nupturienţii au ficşat dejă în conţelegere cu oficiantul civil ḑiua formulităţilor civile şi nu ar fí aplecaţi a amână pe altă ḑí ceremonia civilă, dăm împuternicire parochilor şi administratorilor parochiali, că în numele nostru sě poată dá dispensaţie de vestirea a doua şi a treia şi de timpul oprit; cu acest favor al bisericei vrem sě dăm ajutoriu spre ajungerea scopului, care în totdeuna e de dorit şi de observat, ca în ḑiua în care se face formalitatea civilă, în aceaşi ḑi se se facă şi cununia în biserică.

Despre darea dispensaţiei ordinariatul trebue înştiinţat din cas în cas, şi trebue făcută observare şi în matricula cununaţilor.

8. Dacă s'ar aflá credincioşi de aceia, cari ori din ignoranţă, ori din indiferentism faţă de religiune ori din dispreţ faţă de biserica catolică, parochului nu 'i fac cunoscută intenţiunea de căsătorie, ceea ce mai ales în oraşe mari uşor se poate întêmplá, ací e foarte basată suspiţiunea, că aceia se îndestulesc cu căsătoria civilă. De aceea parochii sě aibă mare grijă, ca sě-şi câştige cunoscinţă de toate publicaţiunile căsătoriilor civile, de întreagă lista care stă afişată în decurs de 14 ḑile, pentru ca sě poată îndemná cu tot zelul lor de păstori sufleteşti partidele, ca sě se cunune înaintea bisericei

ear' în casul de a obvení vr'un impediment, de la care nu se poate dá dispensație, sě-i poată desfătuí de la planul căsătoriei. În aceste nisuințe ale lor păstorii sufletești sě chieme întru ajutoriu pe părinții părților, în primul rênd pe mame, rudenii și alții, apoi persoanele, cari au conecsiuni cu ei, ba chiar și pe oficianții civili, cari se poartă cu mai multă bunăvoință față de biserică. Ne încredem înse în zelul, prudența și iubirea păstorilor, că vor fí întru binevoitoriu ajutoriu nupturienților mai ales pentru delăturarea impedimentelor, pentru că numai astfel poate ajunge la resultat. Opera aceasta sfântă a parochilor episcopul va springiní-o, întru cât permite disciplina, cu ajutorial lor gratios.

9. Conform §-lui 36 din lege oficiantul civil e îndreptățit a cununá civiliter și fără vestiri previe pe acei logodiți, dintrě cari unul sau altul ar zăcě într'un morb de moarte. Parochul pre cei căsătoriți astfel la patul de moarte îi cunună după ce are dovedile recerute, sau în cas de dubiu fundat, dupăce ambii au depus jurămênt că-s liberi. Dacă însě ar subversá între ei ori și ce impediment — afară de ordul bisericesc și afinitatea leguită în linie dreaptă — predăm puterea primită de la Sftul scaun la 20 Februariu 1889 și pre care Congregațiunea incuisițiunei a comentat'o prin decretul seu de la 9 Ianuariu 1889, în sensul că de sub acelea se poate dispensá ori obvine impedimentul direct la partea morboasă, ori la cea sănětoasă; de această putere însě parochii numai în casul acela pot usá, dacă n'au timp a recurge la episcopul, și periclul e iminent, ei înse sunt obligați a referá episcopului ori de câte-ori usează de această putere.

(Va urmă.)

Momiți.

— Clarificarea cestiunei. —

De la un bărbat competent și foarte vrednic de credință primim următoarea scrisoare:

Arad, 8 Octobre 1895.

Onorată Redacțiune!

În causa desertării unor preparanḑi de la preparandia ortodoxă română din Arad m'am informat cu de-amĕnuntul și așa Vě rog a dá loc în prețuita „Dreptatea" următoarelor clarificări:

De tot au părăsit institutul nostru 13 elevi, dintrě cari Pavel Munteanu, George Udrescu și Mihaiu Simu abia cu începerea acestui an școlastic au întrat în preparandia noastră și deja la 3—4 ḑile o și părăsesc; acestia nu au putut avè nici-un motiv de a desertá.

Și acestia și ceilalți 10 au părăsit preparandia română numai din *causa sěrăciei.* Unii din causa negligenței, alții din lipsa de încăperi suficiente nu au putut avè loc în alumneul diecesan. În anul școlar espirat s'au bucurat de întreg benificiul alumneului: George *Nandra,* St. *Cordoș* (fost stipendist de la Teodor Pap), Cr. *Mocuța* și Ioan *Martin,* ear' numai vipt au avut în alumneu: *Otlăcan, Halmăgian,* Al. *Mureșan.* În urma negliginței și-au perdut beneficiul la începtul acestui an școl. Ioan *Martin,* George *Nandra* și Stefan *Cordoș;* ear' Iulian *Paguba* din același motiv încă mai 'nainte, pentru-că în alumneu toți aceia, cari la finea anului școl. au calcul general nesuficient, nu pot avè loc. Desertarea au început-o cei-ce și-au perdut beneficiul: Martin, Cordoș, Nandra și Paguba. Vĕdênd acestia, că la preparandia de stat sunt bine primiți, au amăgit și dintrě studenții buni pe ceilalți 6.

În preparandia română din loc elevii sunt tratați cât se poate mai uman, ce se vede și de acolo, că nici chiar desertorii nu află motiv de a se plânge contra tratamentului. Bârfeli de asemenea natură au rěspândit numai unii oameni rĕutăcioși și preocupați.

Se plâng câțiva desertori, că li-s'ar fi făcut oare-care nedreptate. Aceasta e numai nod în papură. Oare are motiv temeinic de a se tânguí Al. Mureșan, care afară de studiile estraordinare (caligrafie, desemn, cânt) are tot calculi buni și câțiva laudabili? Sau are motiv T. Otlăcan, care avênd aproape din toate studiile laudabil, a fost al II-lea în curs? Ceilalți afară de Paguba nici nu se plâng cu nimica. Dar' ce nedreptate i-s'a făcut lui Paguba?

Acest băiat a mai părăsit odată preparandia română; anul școl. espirat, prin Ianuariu s'a re'ntors, dar' de învĕțat n'a învĕțat nimic, și la finea anului școl. a căḑut din 2 studii, și ne-putênd emendá calculii nesuficienți, a fost avisat la repețirea cursului. Purtarea-i morală încă nu a fost prea esemplară.

Mai e de notat, că cei 5 studenți mai bunișori voind a se re'ntoarce la institutul nostru, s'au presentat la directorul seminarial, declarând, că dacă li-se va dá în alumneu vipt și cuartir, ei se re'ntorc; directorul însě i-a îndrumat a-și dá petițiunea la Ven. Consistoriu, unde 2 din ei în faptă au și petiționat, *dar' rugarea lor deja de 1. lună stă acolo neresolvată,* — ceea-ce încă probează mare interes față de cestiune.*) Dacă profesorii ar fi causa desertării, pre cum susțin unii malițioși, acești 5 elevi nu ar mai fi dispuși — chiar și aḑi — a se re'ntoarce, dacă li-se dau mijloace de subsistință.

E de observat și aceea, că unii nici nu și-au scos documentele și totuși au fost primiți în prep. de stat, la intervențiunea *inspectorului regesc.* Atâta la cestiune.

Și acum o mică digresiune. Nici o preparandiă de a noastră nu este așa espusă, ca cea din Arad, unde se află și una a statului. Acum se plănuește zidirea unui internat pe lângă prep. de stat. Orașul Arad a votat spre acest scop *30 mii florini.* La preparandia de stat este și docent de l. română în persoana lui *Mărginean* S. — Deci spre a prevení ori-ce pericol, ar fi de dorit, ca alumneul diecesan sě fie amplificat așa, în cât sě poată cuprinde pe toți elevii, apoi întreținerea încă ar trebuí îmbunătățită, căci *vorbind numai adevěrul, viptul ce li-se dă elevilor aḑi nu este îndestulitoriu.* Acestei dorințe a dat espresiune și corpul profesoral — nu odată.

Postscriptum. Dintrě desertori Romul *Popescu* este fiul preotului din Arăneag, Mihaiu Simu este fiul învĕțătorului Ioan *Simu* și D. Munteanu este fiul învĕțătorului Ioachim *Munteanu***) din Beba-veche. *i. p.*

*) Într'adevěr *mare* interes! Red.

**) Ce ḑic acești *părinți* la pașul fiilor lor? Sunt învoiți, sunt îndeștuliți ...? Red. *„Dreptăței".*

„Tribuna" primește la cestiune următoarele:

„Dnii profesori *Pipoș, Petrovici* și *Petran,* în contra căror se jeluește elevul Mureșanu, sunt oameni ireproșabili, ei nu fac speculă din școală, ci sunt îngăduitori, blânḑi în tratament, conștiențioși la studii; imputarea ce li-o face elevul sus numit, este o obrăznicie, căci unde ar ajunge disciplina școlară, dacă studentul s'ar clasificá pe sine?

Nu tot așa se poate scrie însě despre un *alt profesor,* care are obiceiul sě dee lecții private și despre directorul *Hamsea,* care într'adevĕr ar putè sě menageze mai bine pe elevi.

Ori cum ar fi însě, *douě lucruri trebue constatate chiar de acum:* direcția Alumneului sě se îngrijască de *o tratare mai bună* a elevilor, *mâncare sě li-se dee mai multă și mai bună,* ca elevii sě nu aibă prilegiu de a se plânge în privința aceasta: ear' cât despre desertori, ei trebue tratați — c e i e l e v i b u n i — așa, ca sě se p o a t e î n t o a r c e după-ce vor fi vĕḑut cât au greșit, ear' cei rěi trebue huiduiți, ca lumea românească sě se întoarcă scârbită de ei și prin sate, pe unde se vor întoarce la căminele familiare, sě simtă tot disprețul de care sunt vrednici desertorii naționali."

*

În legătură cerem de la *„Tribuna"* o rectificare. Epistola ungurească ce am publicat'o noi în nrul 213 și pre care „Tribuna" a reprodus'o, nu e subscrisă de Iosif *Stanca,* ci Stanca ni-a comunicat'o nouă. Dacă erau puțin mai atenți domnii redactori, trebuiau sě observe acest lucru, și sě nu batjocorească pe nevinovatul G. Stanca.

Austro-Ungaria.

Noi și milleniul. „Tribunei" i-se relatează un cas interesant, pre care ținem sě-l facem cunoscut în toată întregimea sa. Eată ce-i scrie un preot:

„Aḑi în 25 Septembre v. mi-s'a inmanuat o însărcinare de la *pretura din Sĕliște,* ca sě compun niște date referitoare la sărbarea *milleniului* unguresc (despre găini, pui, pomi mici și mari și multe alte chimodenii). Tot asemenea au căpĕtat acest ordin de a compune datele amintite, toți învĕțătorii din acest tract. Ce posiție vor luá ei în această privință nu știu, eu însě am făcut următoarele reflecsiuni preturei din Sĕliște:

Nr. 78/895.

Onoratului oficiu pretorial în Sĕliște!

În 25 Septembre st. v. a. c. mi-a predat domnul notariu din Sibiiel niște hârtii în limba maghiară, pe cari le reaclud sub ⁄. Cu acea ocasiune mi-a spus, că ar fi o însărcinare de a compune unele date pentru milleniu.

Dacă acesta e cuprinsul hârtiilor amintite, îmi iau voie a reflectá următoarele:

1. *În împregiurările actuale noi românii nu ne bucurăm de beneficii, ci avem aproape numai sărcine de purtat, ba suntem chiar și persecutați în mod neîndurătoriu, din care motiv eu ca român nu-mi pot nici de cum dá concursul meu la sěrbarea milleniului pus la cale de aceia, de la cari noi nu avem nici un bine.*

2. Eu îmi am superioritatea mea, și până când nu primesc ordin de la aceea, nu mě simt datoriu a mě supune ordinilor administrațiunei politice.

Foișoara „Dreptății"

O asemănare

de

Paul Bourget.

(Continuare.)

Voi, cari pretindeți că cunoașteți inima omenească, esplicați-mi, cum am putut, legat fiind de femeia aceasta prin fibrele cele mai strînse ale inimei mele, cum am putut sě-i refus împlinirea unicei dorințe ce a avut'o, care mi-a cerut'o mai puțin pentru mine, de cât pentru ea, din Veneția ... Erá vorbă sě se întoarcă în Francia peste vre-o douě sěptĕmâni, și fiind-că bărbatul sosise mai de grabă, iată că primii o scrisoare atât de pasionată și nebună, pe cât celelalte erau de blânde și mângâiatoare, o scrisoare în care cu cuvinte aprinse, cum dragostea le scornește în amăgirile ei, mě conjură sě părăsesc tot, sě alerg sě-i procur câteva ḑile de fericire completă în orașul acela, în care adorá tăcerea divină, îmi dědeá esplicări unde sě o găsesc, cum s'o întâlnesc, ea mergeá ḑilnic cu gondola, pe când cameriera ei rěmâneá la hotel, nu trebuiá sě mě tem, că s'ar putè compromite, și ca mě aștepta în patruḑeci și opt de ceasuri de la primirea paginilor ei ... Da, faceți-me sě înțeleg, cum așeḑat la masa mea, cetind și recetind scrisoarea aceasta îndragită, am putut sě am îndoeli, cu cari sě resist la tragerea inimei mele, care mě îndemná sě iau trenul inmediat, sě plec, sě mě arunc la picioarele ei și sě-i spun: m'ai chiămat, am sosit ... Aveam de lucru sě predau un mic roman, care sě se publică pe rênd într'un jurnal, însě ce? dacă m'ași fi bolnăvit pe neașteptate, ar fi trebuit jurnalul sě renunțe la amestecul uniform, aruncat pe hârtie, pe care'l copiam și recopiam la trebuința jurnalului ... Punga mea de tiněr nu prea erá încărcată, dar' ce? dacă ași fi perdut la joc, nu găsiam sě împrumut mai mult aur de cât îmi trebuiá acum pentru micul meu voiagiu? Nu erá cuminte sě mě întâlnesc cu ea acolo, dar' ea însěși pretindeá. Nu se espuneá ea destul de câte-ori veniá la mine sě mě visiteze în micul meu apartament de la al patrulea etagiu? Și tot acest amestec ciudat de înțelepciune, de economie, și de resonamente, învinsese peste dorința de a-i satisface capriciul. Are sě se întoarcă, îmi ḑiceam eu, tot n'ar fi fost lucru cuminte; și în telimii aștia 'i și rěspunseiu, multiplicându-i cu încredințări de iubire sinceră, lămurindu-i încă dificultățile plecărei mele, conjurându-o sě-și grăbiască întoarcerea, în resumat însě rěspunḑênd că *nu se poate,* la aceasta dorință, patimașă dorință, ca sě fim acolo împreună, cum voise ea ..... Îmi aduc a minte .... abia espedásem scrisoarea și aveam remușcări. Așteptam de la ea plângeri și reproșuri. Cunoscusem rěu acest suflet, creat pentru ce este mai sublim în amor, tocmai cum spiritele unor oameni sunt create pentru idei sublime. Îmi respunse, numai ca sě-mi dee dreptate, și pe urmă se întoarse a casă. Însě ceea-ce 'mi ascunsese și ce înțelesesem numai după-ce reapărù în odaia mea și o țineam în brațe, erá, că călětoria asta în loc s'o tămăduiască o sfěrșise ... 'Mi revenise aproape moartă ... Ah! simt încă fiorul mânilor ei reci și cleioase, cu cari în neștire îmi neteziá fața; avùse puterea sě mai vie odată, ultima visită, par'că o aud cum îmi ḑiceá: Tu nu puteai sě știi, că nu-i vina ta .... De ce mi-ai refusat cea din urmă bucurie? ... Oh, Dumneḑěul meu.

Înțelegi acum feliul melancoliei ce mě cuprinsese, când am ajuns la Veneția, douěḑeci de ani în urma morței femeii acesteia, care m'a iubit prea mult, cum îmi spuneá mereu, pentru-că m'a făcut pentru veci incapabil sě fiu fericit cu alt amor. Aceasta melancolie, știam foarte bine, că mě va cuprinde acolo pe țermurii lagunei, unde ea visase de rătěcirea cu mine, însě tot mě credeam mai

3. Hârtiile susamintite, fiind compuse în limba maghiară, cer cu stăruință, *ca ori-ce îmi vine de la administrațiunea politică, în temeiul legei de naționalități, să mi-se trimită în limba mea maternă,* căci la din contră ori-ce îmi va veni pe viitoriu pe cale administrativă în limba maghiară, voiu respinge cu atât mai vârtos, căci după cum știu eu, comunele din acest cerc susțin la oficiul pretorial un cancelist translator.

Sibiiel, 25 Septembre v. 1895.

Valeriu Popovici
paroch.

Khuen-Hédervàry — ministru. În cercurile guvernamentale bine informate se vorbește de un eveniment politic sensațional. E vorba adecă, că banul croației contele *Khuen-Hédervàry* să între în cabinetul Bánffy, ear' ministrul croațiilor *Iosipovics,* să fie denumit de ban al Croației. Că lui Hédervàry care portofoliu i-se va încredință, nu se știe. Se presupune însă, că prin reconstrucțiunea aceasta voiesc a împăcă pe de o parte pe Khuen, pentru respingerea sa în două rênduri din partea partidului liberal, ear' pe de alta parte țintesc la întârirea posițiunei lui *Bánffy.* Se afirmă, că Khuen-Hédervàry ar fi „omul viitoriului", de oare-ce Bánffy nu ar fi capace să resoalve transacțiunea cu Austria, și că Bánffy 'și va și dá dimisiunea după desbaterile budgetare.

Străinătate.

Legi noue contra social-democraților. (Berlin, 10 Octobre.) Consiliul de stat s'a ocupat alaltă-eri într'o foarte lungă ședință earăși cu cestiunea, că n'ar trebui oare să se subșteamă dietei provinciale a Prusiei un *nou project de lege despre întruniri* pentru combaterea social-democrației? Decisiune încă nu s'a luat, dar' e probabil, că vor elabora projectul. Eri a fost de nou ședință în acest object.

Revoluțiunea din Constantinopol. (Constantinopol, 10 Octobre.) Representanții marilor puteri au făcut de nou pași la marele-vizirul Kiamil pașa spre a esoperá evacuarea bisericelor și au oferit Porței spriginul intr'acolo ca vor liniștí pe refugiații cari nu voesc să-și părăsiască asilurile fără a li-se dá garanțe, că nu vor fi șicanați. În dilele din urmă s'a ținut consiliu de ministri sub presidența sultanului, în care a venit pe tapet și cestiunea răspunsului ce e a se dá notei colective a representanților.

Poliția, gendarmeria, armata și marina, cari toate au primit patroane veritabile, au fost îndrumate să procedă față de demonstranți cu cea mai mare dreptate și numai în acel cas să facă us de armele de pușcat, dacă vor fi atacate din partea poporațiunei, ori dacă aceasta încă va face întrebuințare dn arme, în care cas *să împusce pe fie-care fără nici o considerațiune.*

În dilele din urma *s'au întêmplat earăși mai multe demonstrațiuni locale și ciocniri.*

(Viena, 10 Octobre.) Corespondenței Politice i-se raportează din Constantinopol, că nota colectivă a marilor puteri accentuează resolut, că softalii și curdii înarmați în multe locuri au jăfuit și ucis, apoi accentuează, că în interesul restabilirei ordinei e de lipsă, ca deținuții nevinovați să fie puși numai de cât pe picior liber.

(Roma, 10 Octobre.) Agenței Stefani i-se raportează din *Trapezunt* cu datul de eri, că acolo s'au întêmplat însemnate conturbări de ordine. *Poporațiunea mohamedană a ucis numeroși armeni,* Numĕrul jertfelor — după cum se vorbește — e foarte mare.

(Londra, 10 Octobre) Conform rapoartelor din Constantinopol, pe sultanul îl neliniștește foarte mult împregiurarea, că flota engleză se află la gurile Dardanallelor; sultanul a recercat pe ambasadorul englez din Constantinopol să dispună retragerea flotei. *Standard* încă are raport despre consiliul de ministri spunênd, că în acela s'a discutat asupra propozițiunilor *notei colective,* la cari — după cum se dice — Poarta aderează. *Standard* mai spune, că marile puteri pretind esmiterea unei comisiuni investigătoare, în carea fie-care putere 'și va trimite representantul.

(Athena, 10 Octobre). Presa de aici pretinde, ca guvernul, avênd în considerare evenimentele îngrijitoare ce se petrec în Orient în timpul din urmă, *să țină în serviciu activ mai pe un an contingentul, care acum ar fi să scape de miliție, și să trimită la Constantinopol un vas de rĕsboiu pentru apĕrarea sudiților greci.*

Reforme europene în China. (Petersburg, 10 Octobre.) „Novoje Vremja" primește din Vladivostoc raport, că diarele din Shangai confirmă știrea, că impĕratul Chinei și-a dat învoirea pentru construirea căiei ferate Shangai—Suton—Vucti—Tsipkian—Nanking. Un ucaz secret dispune, că lucrările să se înceapă numai de cât. Se lansează faima, că în Tien-Tșin vor să înființeze o universitate după model european, ear' în partea nordică a Chinei mai multe școale pregătitoare.

Din municipii.

Congregațiunea de toamnă a comitatului *Sibiiu* s'a ținut la 7 Octobre. Despre decursul ședinței „Tribuna" scrie atâta:

„În linia primă s'au votat aruncurile pro 1896 pentru diferite scopuri și adecă: pentru dotarea fondului jurisdicțional, pentru îngrijirea bolnavilor 2%; pentru fondul economic $1^1/_2$%; pentru fondul domestical $^1/_2$%; pentru fondul împrumutului pentru prioritățile drumului de fer $5^1/_2$%; *pentru esposițiunea millenară* $^1/_2$%. Posițiunea din urmă s'a primit în *contra votului Românilor.*

S'au votat mai departe mai multe budgete și adecă: al spelor de administrare comitatense, al fondului economic, al economiei agricole, al fondului de clădire a zidirei comitatense. La budgetul fondului economic s'a încins o desbatere, critisând membrul Dr. A. Brote întrebuințarea fostei sume destinate pentru subvențiunea școalei economice de munte, pentru stipendii. Desbaterea s'a sfêrșit cu primirea propunerii vorbitoriului de a se însărciná comisiunea economică a subșterne în adunarea procsimă ordinară propuneri pentru înființarea școalei.

Întră *petițiuni* a dat ansă petițiunea comitatului *Békés,* pentru *modificarea legii electorale în sens liberal,* membrului P. *Cosma* a părtiní în numele membrilor români aceasta petițiune. *Membrii sași nu s'au alăturat însă la propunerea aceasta,* rĕmânênd prin urmare în minoritate. Sașii au dovedit deci, că sunt mulțumiți cu legea electorală. Pentru alegerile de întregire în adunarea municipală s'au ficsat dilele de 4 și 24 Novembre a. c. st. n."

Avis. Luni în 14 Octobre 1895 n. se va ține adunarea generală de toamnă a *congregațiunei comitatului Făgăraș.* Importanța objectelor ce sunt de a se resolvá, ne impune datorința, a advertisá și pe această cale, pe toți membri români ai acestei corporațiuni, să binevoiască a participá nesmintit la adunare. Ear' în special fie-care membru e rugat a lucrá între colegii săi români, ca nimenea să nu lipsiască.

Făgăraș, 9 Octobre n. 1895.

Comitetul clubului electoral.

Cronică.

Timișoara, 11 Octobre n.

†. **Paul Botoșiu.** Eri a fost înmormêntat binemeritatul preot român din Fizeș, Paul *Botoșiu.* La înmormêntare a celebrat dl protopresbiter tractual cu o asistență de cinci preoți. Cântările funebrale le-a esecutat corul vocal bisericesc din Fizeș. Decedatul a fost un preot foarte zelos și iubit ca un adevĕrat parinte din partea credincioșilor săi. A încetat din vieață în etate de 74 ani, după o lungă păstorire de peste cinci-deci de ani a credincioșilor bisericei sale din comuna Fizeș. Fie-i țĕrina ușoară și memoria binecuvêntată!

Patria mântuită. Ministrul de interne maghiar a oprit întrarea în Ungaria a foaiei *„Horvatska Sloga"* ce apare în America la San-Francisco, pentru ținuta ei antipatriotică. Pe basa acestei opreli apoi ministrul maghiar de comerciu a detras numitei foi debitul postal.

Necrolog. Subscrișii cu inima frântă de durere aduc la cunoștință trista și dureroasa știre, că iubitul soț, respective tată, ginere, socru și moș Petru *Florian,* paroch și viceprotopop onorariu gr.-cat., astădi la 9 oare a. m. a trecut din vieață în al 67. an al etății și al 41 al preoției, în urma unui morb scurt — aprindere de plumâni — fiind împărtășit cu sfintele taine ale muribundilor. Scumpul defunct se va depune spre eternă odichnă după ritul gr.-cat. Joi în 10 Octobre 1895 n. la 3 oare d. a. în cimiteriul din Racovița. Racovița, în 8 Octobre 1895. Ana născ. Mihălțan, ca soție. Elisabeta Mihălțan, preoteasă văd. ca soacră. Liviu și Emilia, ca nepoți. Dionisiu, c. și reg. căpitan, Aureliu, c. și reg. capelan militar, Traian, cancelist, cu soția Eugenia născ. Jonescu, Valeriu, preot și învĕțătoriu, cu soția Maria născ. Popp, Victor, jurist, Petru, stud. gimn., ca fii resp. nurori. Fie-i țerina ușoară!

Alegere de contabil. La institutul de credit și economii *„Bocșana"* din Bocșa-montana a fost ales de contabil cu unanimitate de voturi dl Alesandru *Buceșan,* fost oficiant tot în aceasta calitate la institutul *„Făgețana"*.

Din orașul bombelor. La Paris îngrijitoriul unei case mari de pe bulevardul *Montparnasse* observase, că ușa pivniței centrale e deschisă, ear' cheia lipsește din broască. Se introduse în pivniță, unde spre marea lui groază lângă gazometerul aședat în podium zări o sticlă din care se estindeá un fitil ardênd. Nu fără de frică, dar' cu atât mai repede îngrijitoriul sări spre fitil și dripindul cu piciorul îl stinse. Sticla a dus'o apoi îndată la poliție, unde analisându-i-se conținutul s'a constatat, că conține o materiă esplosivă din cele mai periculoase, în cât la cas de esplosiune ar fi fost în stare să arunce întreg edificiul în aer. Încă nu s'a putut eruá dacă plănuitorii acestui atentat sunt anarchiști sau numai rĕsbunarea personală.

Din societăți.

Societatea de lectură a studenților de la gimnasiul superior din *Blașiu* s'a constituit în 20 Septembre sub conducerea M. O. D. profesor Alecsiu *Viciu* în următoriul mod: președinte Iustin *Nestor,* secretariu George *Boeriu,* bibliotecariu Emanuil *Petean,* cassariu Iustin *Bora* — din clasa VIII-a; notariu Aureliu *Oprea,* cassariu Pamfiliu *Barb* și vice-bibliotecariu George *Pătăcean* din clasa VII-a.

Posta Redacțiunei.

(a) Strassburg. De ce nu-mi rĕspundi? Te rog descrie-mi pedecile, dar' pe larg. — Salutare! ad.

---

puternic față de ea, grație celor douĕdeci de ani trecuți! Gândeste-te, douĕdeci de ani petrecuți cu copiatul și pe bulevarde! . . . Sunt silit să cred, că te poți vindecá de toate, cu escepțiune de regretul de a nu mai fi iubit, după ce ai fost iubit peste mĕsură; de-oarece cu cât mĕ apropiam de acest oraș, din care mĕ chiămase ea cu glasul ei sfășietoriu de moarte, . . . fără ca eu să fiu înțeles, — începuiu să devin prada unui feliu de halucinări ascunse, care îmi scorneá până la durere sentimentele ce le-ași fi putut avé, dacă ași fi făcut calea aceasta cu douĕdeci de ani mai înainte. Trenul luneca pe fâsia îngustă de pământ, pe care apa o împrejmuiá de două părți. Tremurá apa aceasta, cu coloare închisă în amurg, pe când azurul bolței cerești se întunecá, mâginind orisontul cu o dungă roșiatică a soarelui apunênd. Cât îmi erá de lugubră aceasta agonie a luminei. — Ce dulce mi-s'ar fi părut, dacă aș fi știut, că peste câteva ciasuri voiu puté sburá în brațele unicei mele iubite! Mĕ hotărisem să nu mai înfig cuțitul din nou în rana mea, să nu trag la hotelul, unde locuise ea. Și totuși am strigat tocmai numele acestui hotel gondolierului, abia scoborît din vagon, prin instinctul pasiunei, mai puternică de cât voința mea. Ear' după ce m'am înstălat în acest hotel, cine știe? poate în aceeași camera din care 'mi scrisese acea scrisoare de întâlnire, cum stam la fereastră și priviam la peisagiul cu apa liniștită, cu turnurile mute, cu ceriul tainic, întins și instelat, mi-se păreá că vremea se întoarce, că inima bate ca odinioară, că nu încetasem nici odată să iubesc aceasta ființă blândă, mângâietoare, că ajunsesem la întâlnirea dorită, că ușa erá să se deschidă îndată, . . . că suspinul înfocat, cu care m'a așteptat sub acelaș orizont, n'a putut fi zadarnic. Cât de tinĕr remâni ca să regreți, chiar dacă ai fi prea bĕtrân ca să poți speră.

Erá scris, că tocmai în locul acesta să mĕ întâlnesc cu o asemănare, de care vream să-ți vorbesc de la început . . . Pe urmă m'au furat amintirile! Eram de câteva dile în aceasta Veneție, atât de îmbelșugată în amintiri, pentru că ea înseși este o amintire, în cât neîncetat îmi reaminteam și-mi alungam chipul moartei mele, care visase să fie iubită aici, să fie iubită de mine . . . Dacă credi, că cu disposițiunea aceasta sufletească mĕ feriam de ori-ce întâlnire, ce ar fi fost în stare să sfarme farmecul retrospectiv în care mĕ învață trecutul, — te înșeli? Rĕu cunoști atunci firea noastră duplă, cum o avem toți scriitorii miserabili, cari ne obicinuim atât de lesne să trăim într'o parte, ear' cu gândul într'altă parte.

(Va urmá.)

Învitare de abonament

la

DREPTATEA

Cu ḑiua de 30 Septembre a. c. stilul nostru, espiră abonamentele pe al III cuartal şi cele făcute pe luna Septembre.

Rugăm şi invităm pe dnii abonaţi sĕ grăbiască cu renoirea abonamentelor, ca astfeliu sĕ remânem în curent cu espediţia foii.

Abonamentele se fac mai uşor prin mandate postale.

PREŢUL:

pe ¼ de an fl. 2.50

pe 1 lună 85 cr.

Rugăm a se scrie curat şi legibil numele abonentului, locuinţa şi posta ultimă, eventual sĕ se lipească pe mandatul postal adresa tipărită sub carea li-se trimite „Dreptatea.“

Cu stimă

Administraţia foii „Dreptatea.“

Bursa de Budapesta din 8 Octombre 1895.

Datoria de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 . . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	126.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4½	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4½	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . .		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „ . . .		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. (sc. de d.)	4½%	100.75
„ „ „ „ croate . . „	4½%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100 . . .		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct. . .	4²/₁₀	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug.	4²/₁₀%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . .	4²/₁₀%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . .	4²/₁₀%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		198.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraş. Budapesta 1890	4½%	100.15

Sorţuri private.

Împrumutul oraş. Viena din 1874, 100 . . .	174.50
Sorţuri din Buda 40	60.—
„ „ „ (st. austr.) 40	61.—
Sorturi reun. „Jó-sziv“ 2	3.30
„ „ „ (st. austr.) 5	3.50
„ crucea roşie 5	12.—
„ „ „ (st. austr.)	12.50
Obligaţiunile basilicei 5	9.75
„ „ (st. austr.)	10.25
„ crucea roşie italian. 25 lire . .	12.75
„ „ „ „ (st. austr.) .	13.—
Instit. de cred. austr. 100	198.—
Crucea roşie austr. 10	19.—
Sorţi Pálffy 40	59.20

Scrisuri fonciare.

„Albina“, inst. de econ 5%		100.76
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani		101.—
„ „ „ „ „ 5%		101.—
„ „ „ „ „ 5½%		100.50
„ de credit ardeleană 5%		101.—
„ „ „ „ 4½% 40 ani . . .		99.—
„ „ „ „ 4½% 50 ani . . .		98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%		102.25
„ „ „ „ „ 5½%		—.—
„ „ „ „ „ 6%		—.—
„ „ „ „ „ 4½% em. VI. .		100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5%, 31.3 ani . . .		—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani		—.—
„ „ „ „ III emis 5%		102.25
„ „ „ „ IV emis. 4½% . . .		100.50
„ I. de credit din Timişoara 5% . .		102.—
„ I. „ „ „ „ 4½% . .		99.50
Împrumut. băncii ung. hipotec. 4%		128.50
Obl. c. fr. balg.	6%	122.—
„ cu prem sêrb. 100 fr.	3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.)	3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeş-Bega	5%	140.—

Monede.

Galbenul ces. şi reg. tesc.	5.95
„ „ „ „ verig.	5.93
„ austr.-ung. de 8 fl.	9.92
„ de 20 franci	9.93
20 marce	12.25
Lira de aur turcească	—.—
Argintul austr. şi ung.	—.—
100 marce germ. în papir	61.25
„ „ „ de bancă pr. 31 Iuniu . .	—.—

Bance.

Banca anglo-austriacă 120	170.—
„ pe acţii Budapestană 100	129.—
„ „ „ a capitalei I emis. 100	98.—
„Hermes“ întreprind. de bani 200	—.—
Banca de credit fiumană 80	126.50
„ „ „ gen. ung. 200	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu . . .	437.75
„ „ „ pe acţii Budast. 50	55.—
„ „ „ austriacă 160	—.—
„ „ „ „ din 4 Iuliu	351.50
„ industrială I ung. 150	197.—
„ „ şi comerc. ung. 100	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu	112.50
„ croat-slavon. 100	—.—
„ de credit ung. 200	116.—
„ „ „ „ vechiă 100	—.—
„ „ „ „ II emis. 15 Iuliu . . .	241.25
„ comercială ung. pestană 500	1132.—
„ com. şi industr. bpestană 100	—.—
„ de credit fonciar centrală 500	590.—
„ croată de escompt 200	—.—
„ de escompt şi zarafiă ung. 400 K. . . .	—.—
„ „ „ „ „ 15 Iuliu . . .	259.—
„ austro-ungară 600	1000.—
„ „Unio“ 200	—.—

Têrgul de producte din Budapesta.

(Preţurile de la 5 Octombre 1895.)

Specia	Cualitatea	Preţul per 100 kgr. de la	Preţul per 100 kgr. până	Cualitatea	Preţul per 100 kgr. de la	Preţul per 100 kgr. până
Grâu Bănaţan vechiu . .	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu Bănaţan „ . .	76	—.—	—.—	77	6.50	6.55
Grâu Bănaţan „ . .	78	6.60	6.65	79	6.70	6.75
Grâu Bănaţan „ . .	80	6.75	6.80	81	—.—	—.—
Grâu de la Tisa „ . .	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu de la Tisa „ . .	76	—.—	—.—	77	6.55	6.60
Grâu de la Tisa „ . .	78	6.75	6.70	79	6.75	6.80
Grâu de la Tisa „ . .	80	6.80	6.85	81	—.—	—.—
Grâu Bpestan „ reserv	74	—.—	—.—	75	—.—	—.—
Grâu Bpestan „ „	76	—.—	—.—	77	6.50	6.55

Licitaţiune minuendă.

Pe basa încuviinţării Venerabilului Consistoriu diecesan ddto 23 Iuniu a. c. Nr. 1248/1895 se escrie licitaţiune minuendă pentru edificarea de nou a »salei de învĕţământ« la şcoala din comuna Berini.

Preţul de esclamarea la edificarea salei de învĕţământ e 2004 fl.

Licitaţiunea se va ţinĕ în 13/1 Octobre a. c. în edificiul şcoalei vechi eventual în cancelăria oficiului parochial din Berini.

Reflectanţii vor avĕ a depune la începutul licitaţiunei vadiul de câte 10% în bani gata sau hârtii de valoare.

Planul şi specificaţiunea de spese şi mĕsuri se pot vedĕ ori când la oficiul parochial gr. or. rom. din Berini.

Se vor admite ca licitanţi numai oameni probaţi, de omenie şi esperţi.

Berini, 5 Octobre 1885.

3—3 **Comitetul parochial.**

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timişoara.